

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

DARÁNYI IGNÁC TERV

„Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

A Nagylóci Kőhegy (HUBN21095) különleges természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve

**Eger
2014**

Ügyfél:

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság
(Eger)

Partner:

Tölgy Természetvédelmi Egyesület
(Gödöllő)
Bioaqua Pro Kft.
(Debrecen)

Felelős tervező:

Harmos Krisztián
Schmotzer András

Közreműködő szakértők:

dr. Juhász Péter
Kalmár Zsuzsanna
dr. Kiss Béla
Korompai Tamás
Lantos István
Mező Hedvig
Pintér Balázs
dr. Sárospataki Miklós
Szabóky Csaba

Térképeket készítette:

StrateGIS Kft.

Fotódokumentáció:

Harmos Krisztián

Tartalomjegyzék

1.A terület azonosító adatai.....	1
1.1.Név.....	1
1.2.Azonosító kód.....	1
1.3.Kiterjedés.....	1
1.4.A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	1
1.4.1.Jelölő élőhelyek.....	1
1.4.2.Jelölő fajok.....	1
1.5.Érintett települések.....	1
1.6.Egyéb védetség kategóriák.....	2
1.7.Tervezési és egyéb előírások.....	2
1.7.1.Természetvédelmi kezelési terv.....	2
1.7.2.Településrendezési eszközök.....	2
1.7.3.Körzeti erdőtervek és üzemtervek.....	2
1.7.4.Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek.....	2
1.7.5.Halgazdálkodási tervek.....	2
1.7.6.Vízgyűjtő-gazdálkodási terv.....	3
1.7.7.Egyéb tervek.....	3
2.Veszélyeztető tényezők.....	3
3.Kezelési feladatok meghatározása.....	4
3.1.Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	4
3.1.1.Fő célkitűzések.....	5
3.1.2.További célok.....	5
3.2.Kezelési javaslatok.....	6
3.2.1.Élőhelyek kezelése.....	7
3.2.2.Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	19
3.2.3.Fajvédelmi intézkedések.....	20
3.2.4.Kutatás, monitorozás.....	21
3.2.5.Mellékletek.....	22
3.3.A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	24
3.3.1.Agrártámogatások.....	24
3.3.2.Pályázatok.....	26
3.3.3.Egyéb.....	26
3.4.A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	26
3.4.1.Felhasznált kommunikációs eszközök.....	26
3.4.2.A kommunikáció címzettjei.....	27
3.4.3.Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	28
4.Térképek.....	28
5.Fotódokumentáció.....	36

Bevezetés

A Natura 2000 területek az európai, közösségi jelentőségű ritka és veszélyeztetett fajok, illetve élőhelyeik hálózata. Kijelölésük célja a fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fejlesztése, illetve – szükség esetén – helyreállítása. A védelem céljait az Európai Unió két irányelvben határozta meg, amelyekben egyben kötelezi a tagországokat a Natura 2000 hálózat lehatárolására. Hazánk 2004-es csatlakozásakor a Natura 2000 területek már kijelölésre kerültek, mely kismértékben bővült 2008-ban, 2011-ben és 2012-ben. Hazánkban összesen 525 Natura 2000 területet jelöltek ki közel 2 millió hektár kiterjedésben. Ezzel hazánk a pannon biogeográfiai régió tagjaként jelentős mértékben járul hozzá Európa természeti értékeinek közösségi megőrzéséhez.

A hazai Natura 2000 területek kijelölését és az erre vonatkozó szabályokat a 275/2004.(X.8.) Kormányrendelet határozza meg, a területek helyrajzi szám szintű kihirdetése pedig a 14/2010. (V.11.) KvVM-rendeletben történt meg.

Az irányelvek céljainak teljesítése érdekében a tagállamok a Natura 2000 területekre fenntartási terveket készíthetnek. Ezekben többek között rögzítik a természetvédelmi célkitűzéseket és a területhasználókkal együtt kialakított kezelési előírásokat javaslatok formájában. Ezek alapját képezhetik az egyes területeken igényelhető agrár-környezetgazdálkodási kifizetéseknek, amelyek az aktuális agrár-környezetgazdálkodási jogszabályokban jelennek meg. A fenntartási terv jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg. Más jogszabályban foglalt ágazati tervekhez (pl. körzeti erdőtervezés, vízgazdálkodási tervek) képest kötelezettségeket nem írhat elő, ugyanakkor nagyban segítheti a Natura 2000 területeken folytatott gazdálkodás – Natura 2000 kívánalmainak – értelmezését, alkalmazását mind a gazdálkodók (földtulajdonosok), mind pedig a kezelők, hatóságok irányába. Ezáltal inkább stratégiai dokumentációnak tekinthető, mely a területek kezelőit, tulajdonosait, valamint az érintett hatóságokat tájékoztatja a természetvédelmi irányelvekről.

Jelen Natura 2000 fenntartási terv a Darányi Ignác Terv keretében, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 43/2012. (V. 23.) VM-rendelet alapján készült.

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

DARÁNYI IGNÁC TERV

„Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Nagylóci Kő-hegy különleges természetmegőrzési terület
-------------------------	--

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBN21095
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	198,1 ha
--------------------------------	----------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 40A0* - Szubkontinentális peripannon cserjések
- 6240* - Szubpannon sztyeppék
- 91H0* - Pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*szel
- 6210 - Meszes alapkőzetű féltérmetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*)

(*-val jelölve a kiemelt jelentőségű élőhely)

1.4.2. Jelölő fajok

- rigópohár (*Cypripedium calceolus*)
- piros kígyószisz (*Echium russicum*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi szám számokra is kiterjed.

A tervezési terület három Nógrád megyei települést érint, a városi rangú Szécsényt (24,3 ha és két községet, Nagylócot (146,9 ha) és Rimócot (26,8 ha).

Település	Megye	Érintett terület (ha)	Település területének érintettsége (%)
Nagylóc	Nógrád	146,9	3,8
Rimóc	Nógrád	26,8	0,9
Szécsény	Nógrád	24,3	0,5

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
országos ökológiai hálózat	-	magterület	191 ha (100%)	2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
országos védelemre tervezett terület	-	Nagylóci Kő-hegy természetvédelmi terület	172 ha (90%)	-

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

Országos és/vagy helyi jelentőségű védett terület hiányában természetvédelmi kezelési terv nem készült. A tervezett természetvédelmi terület természetvédelmi kezelési terve elkészült, jelenleg a tervdokumentáció tárcaegyeztetése folyik (<http://bnpi.hu/hir/a-nagyloci-ko-hegy-termeszvetvedelmi-terulet-termeszvetvedelmi-kezelesi-terve-br-2010-2019-637.html>).

1.7.2. Településrendezési eszközök

- 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
- Nógrád Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 29/2005. (XII. 01.) Kgy. Rendelete Nógrád Megye Területrendezési Tervéről (http://megye.nograd.hu/ter_rend/nograd_ter_rend.pdf)
- Településrendezési tervek:
 - Nagylóc:15/2003. (X.28.) önk. rendelet a helyi építési szabályzatról és szabályozási tervről
 - Rimóc: 10/2008. (X.08.) önk. rendelet a helyi építési szabályzatról és szabályozási tervről
 - Szécsény:11/2003.(VIII.21.) önk. rend. a helyi építési szabályzatról és szabályozási tervről

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- A tervezési terület a Heves Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság illetékességi területén található és a Szécsényi erdőtervezési körzetbe tartozik. Az új típusú körzeti erdőterv 2014. január 1. és 2023. december 31. között hatályos (az erdőterv rendelet száma: 60/2013. (VII. 19.) VM rendelet).
(https://www.nebih.gov.hu/szakteruletek/szakteruletek/erdeszeti_igazgatosag/erdeszet_szakteruletek/erdotervezes/korz_erd)

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

A terület a Északi-középhegységi nagyvadas vadgazdálkodási táj Börzsöny-nógrád-gödöllői vadgazdálkodási körzetébe tartozik (II./1.), az érintett vadgazdálkodási egység száma: 12-551610-1-4-1; jogosult: Órhegy Természetvédelmi és Sportvadász Egyesület (Szécsény). A vadgazdálkodási üzemterv határozatszám: 21.4/317-23/2/2007. Hatályos: 2007. 03. 01. – 2017. 02. 28. között.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A tervezési területen nincs nyilvántartott halgazdálkodási vízterület.

1.7.6. Vízgyűjtő-gazdálkodási terv

A tervezési terület a Tisza vízgyűjtő 1-8. azonosítóval rendelkező „Ipoly” egységéhez tartozik (Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, 2009. május): http://vizeink.hu/files3/1_8_Ipoly.pdf.

1.7.7. Egyéb tervek

A tervezési területen Nagylóc Község Önkormányzata állandó vízszintű, mellékhasznosításokra alkalmas, árvízcsúcs-csökkentő tározó létesítését tervezte, melyet a Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség KTVF: 9245-1/2013 sz. határozatában elutasított. A létesítmény zöldtározó funkcióra való áttervezése folyamatban van, vízjogi létesítési engedély kiadása még nem történt meg.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
B02	erdőgazdálkodás (beleértve az ültetvényeket is)	M	15	Sztyeprétek (6240), molyhos tölgyesek (91H0), félszáraz irtásrétek (6210), sztyeppcserjések (40A0), rigópohár (<i>Cypripedium calceolus</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar tavaszi-fésűsbagoly (<i>Dioszeghyana schmidtii</i>) – a terület erdeiben folyó erdőgazdálkodási tevékenység közvetlenül érintheti az erdők természetességi állapotát, valamint a közelítés, készletezés, szállítás munkaműveleteivel jelentős taposási veszélyt jelent a jelölő élőhelyek természetességi állapotára, illetve a jelölő fajok állományaira.
F03.01.01	vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	90	Sztyeprétek (6240), molyhos tölgyesek (91H0), félszáraz irtásrétek (6210), rigópohár (<i>Cypripedium calceolus</i>) – a természetvédelmi szempontból kedvezőtlenül nagy állománysűrűségű gímszarvas és vaddisznó által okozott vadhatás a jelölő élőhelyek növekvő mértékű degradációját (trágyázás, taposás, rágás) okozza, a rigópohár állományát az élőhelyének ilyen jellegű károsításán túl, a virágzó hajtások lelegetésével is veszélyezteti.
G01.03	motoros járművel végzett tevékenység	M	3	Sztyeprétek (6240) – a tervezési terület egy részterületét érinti egy illegális off-road nyomvonal, mely a jelölő élőhely degradációját okozza.
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	H	60	Sztyeppcserjések (40A0), sztyeprétek (6240), molyhos tölgyesek (91H0), félszáraz irtásrétek (6210), rigópohár (<i>Cypripedium calceolus</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar tavaszi-fésűsbagoly (<i>Dioszeghyana sch-</i>

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				<i>midtii</i>) – a tervezési területen ültetett és spontán létrejött akác állományok intenzív terjedésükkel veszélyeztetik a jelölő élőhelyek természetességi állapotát, illetve a jelölő fajok állományát.
I02	problémát jelentő őshonos fajok	M	10	Sztyeprétek (6240), félszáraz irtásrétek (6210), piros kígyószisz (<i>Echium rus-sicum</i>) – őshonos növényfajok (főként a siskanád) intenzív terjedése veszélyt jelent a jelölő élőhelyek természetességi állapotára, illetve a jelölő faj állományaira.
K02.01	fajösszetétel változás, szukcesszió	H	8	Sztyepecserjések (40A0), sztyeprétek (6240), félszáraz irtásrétek (6210), rigópohár (<i>Cypripedium calceolus</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>) – a tervezési terület másodlagosan létrejött jelölő élőhelyein a szukcessziós folyamatok (cserjésedés, erdősülés, avarfelhalmozódás) veszélyeztetik a jelölő élőhelyek, illetve a jelölő fajok állományait.
Kívülről érkező hatások				
A07	biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	L	10	Sztyeprétek (6240), félszáraz irtásrétek (6210) – a tervezési területtel érintkező szántóterületek vegyszeres növényvédelme során az elsodródó növényvédőszer (különösen herbicidek) a jelölő élőhelyek degradációját okozhatják.
Jövőbeli potenciális hatások				
M01	abiotikus viszonyokban a klímaváltozás hatására bekövetkező változások	M	10	Félszáraz irtásrétek (6210), rigópohár (<i>Cypripedium calceolus</i>) – a klímaváltozás potenciális hatásai (elsősorban a növekvő átlaghőmérséklet és a csapadékhiány) a mezofil viszonyokat igénylő élőhelyekre és fajokra várhatóan negatív hatást fognak gyakorolni (fajösszetétel megváltozása, állományméret csökkenése).
B01	erdőtelepítés	L	8	Sztyeprétek (6240), félszáraz irtásrétek (6210) – az érintett tájegységben az erdőtelepítés (főként akáccal) reális veszélyként van jelen, amely a fenti élőhelyek állományainak degradációját, megszűnését okozhatja.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Kiemelt fontosságú cél a következő fajok / élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének fenn-tartása, lehetőség szerinti fejlesztése:

- meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*) (*fontos orchidea-élőhelyek) (6210)
- szubpannon sztyeppék (6240)
- pannon molyhos tölgyesek (91H0)
- szubkontinentális peri-pannon cserjések (40A0)
- rigópohár (*Cypripedium calceolus*)
- piros kígyószisz (*Echium russicum*)

A Natura 2000 terület általános természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (Standard Data Form, SDF) található.

3.1.1. Fő célkitűzések

- A területen található erdőssztyepp vegetációs mozaikok, valamint a hozzájuk köthető növény- és állatvilág kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / elérése, kiemelten a félszáraz gyepek (6210) és sztyepprétek (6240) cserjésedésének, akácodosásának visszaszorításával mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel;
- A területen található természetszerű erdők (kiemelten molyhos tölgyesek /91H0/) kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / elérése, különösen az idős, jó természetességi állapotú állományrészek teljes kíméletével, illetve az idős faegyedek, valamint a holt faanyag mennyiségének növelésével, továbbá az akácodosás visszaszorításával mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel;
- A molyhos-tölgyes (91H0 élőhely típusba tartozó) erdőssztyepp jellegű, gyepekkel mozaikoló állományrészeinek jelenlegi kedvező, ligetes állapotának fenntartása;
- A rigópohár (*Cypripedium calceolus*) populáció fenntartása, egyedszámának növelése az élőhelyeül szolgáló, spontán erdősilő irtásrét (6210 élőhely típus) optimális fásszárú borításának (20-50 %) fenntartásával, az inváziós fajok terjedésének, valamint a nagyvad helyi károkozásának megakadályozásával (mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelések, védőkerítés létesítése);
- A piros kígyószisz (*Echium russicum*) állományának otthont adó sztyepprétek (6240 élőhely típus) kedvező állapotának fenntartása mechanikai cserjeirtással, szükség esetén vegyszeres kezeléssel, fűavar eltávolítással, lehetőség szerint áthajtó legeltetéssel.

3.1.2. További célok

- A prioritások között nem szereplő erdei élőhelyek: pannon gyertyános tölgyesek (91G0), valamint pannon cseres-tölgyesek (91M0) kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / elérése, különösen az idős állományrészek, faegyedek, valamint holt faanyag mennyiségének növelésével, illetve az akácodosás visszaszorításával mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel;
- A pannon gyertyános tölgyesek (91G0) legkedvezőbb természetességi állapotú, 1 hektáros állományrészeinek fenntartása folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodással;
- A szubkontinentális peri-pannon cserjések (40A0) fenntartása az erdőszegélyek kíméletével, a gyepekkelés térbeli korlátozásával, az akácodosás visszaszorításával mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel;
- A területen található, a félszáraz gyepek (6210) és sztyepprét (6240) élőhely típusokba nem sorolható másodlagos gyepek természetvédelmi helyzetének javítása, elsősorban természetvédelmi kezelési célú legeltetéssel/kaszálással, illetve a cserjésedés, akácodosás visszaszorításával mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel;

- A leánykőkörcsin (*Pulsatilla grandis*) populáció élőhelyéül szolgáló 6210 élőhely típusba tartozó irtásrétek fenntartása / fejlesztése cserjeirtással, fűavar eltávolítással
- A természet szerű erdők változatos állományszerkezetének, elegyességének fenntartása/elérése, különös tekintettel a tavaszi fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*) élőhelyi igényeire;
- Gyepterületek során a szegélycserjések, cserjés sávok és foltok részleges kímélete (különösen a sárga gyapjasszövő /*Eriogaster catax*/ állományai érdekében), valamint hagyasfák, ligetes facsoportok megtartása;
- Az inváziós fafajokkal fertőzött erdőállományok természetességének javítása, elsősorban az akácosodás visszaszorításával mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel.

3.2. Kezelési javaslatok

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyek hasonló jellegű és természetvédelmi szempontból hasonló kezelési igényű élőhelyfoltok összevonásából keletkeztek. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlanvilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmazzak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. Mivel a tervezési terület meglehetősen mozaikos, így a kezelési egységekbe tartoznak olyan kisebb kiterjedésű élőhelyek is, melyeket a nagyobb egység részeként kell értelmezni (pl. sztyepprétek cserjésedő vagy erdősülő foltjai, stb.).

A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javaslunk, illetve az élőhelyfejlesztési lehetőségekre is kitérünk.

Fontos a jogszabályokban nevesített kötelezően betartandó előírások és támogatási rendszerbe illeszthető önkéntesen vállalható előírás javaslatok elkülönítése. A fenntartó kezeléseknél már jogszabályokkal meghatározott érvényes szabályozási rendszerek is működnek (pl. a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet).

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában **kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.**”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodásra, annak kívánatos módja. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási rendeleteken keresztül, önkéntes vállalat formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A kezelési egységekhez rendelt kezelési javaslatok minden esetben a területen megtalálható közösségi jelentőségű (kiemelten a jelölő státuszú) élőhelyek és fajok megőrzését szolgálják, a lehetőség szerinti mértékben figyelembe véve a gazdálkodási érdekeket is. A terület jellegéből adódóan, a jelölő státuszú élőhelyek és fajok állományai mind kis gazdasági potenciálú, nehezen hasznosítható területrészekben jelennek meg. Ezek a területek speciális természetvédelmi kezelést igényelnek, amelyeket javaslatainkkal igyekeztünk a hasznosítás lehetőségeivel összhangba hozni.

A kezelési egységek és a hozzájuk rendelt kezelési javaslatok meghatározásánál tekintetbe vettük a jelölő értékek megőrzését szolgáló egyéb területrészeket és szempontokat is (pl. a fajok élőhelyével szomszédos, csatlakozó területrészeket, az egyes állományok közti összeköttetést biztosító folyosókat, közösségi jelentőségű faj számára alkalmas élőhelyek védelmét, fejlesztési lehetőségét, az élőhelyek esetében a potenciálisan jelölő élőhelyé alakítható fejlesztési területeket).

A kezelési egységek elhelyezkedését a 3.2.5. pontnál szereplő térképmelléklet mutatja.

Gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatok:

A tervezési területen a rét/legelőgazdálkodás, illetve az erdőgazdálkodás dominál, a kezelési egységek szintjén célszerű a kezelési javaslat előírásokat megfogalmazni.

A tervezési terület belterületbe vonása, azon lakó, üdülő vagy iparterület kijelölése nem támogandó.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

KE-1 kezelési egység: Zonális erdőállományok (cseres- és gyertyános-tölgyesek)

(a) A kezelési egység meghatározása:

Ehhez a kezelési egységhez soroltuk azokat a többé-kevésbé zárt erdőállományokat, melyek cseres- és gyertyános-tölgyesekként kerültek térképezésre. Zömében erdőtervezett területek tartoznak ide, melyek gazdasági jelentőséggel bírnak.

(b) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- érintett élőhelyek: ÁNÉR: L2a – Cseres-kocsánytalan tölgyesek; K2 – Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek / érintett Natura 2000 élőhelyek: 91M0 – Pannon cseres-tölgyesek; 91G0 – Pannon gyertyános-tölgyesek
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), nagy hősincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)
- érintett földrészlet(ek): Nagylóc: 024/2 (*), 024/5 (*), 024/6 (*), 024/9 (*), 024/25 (*), Szécsény: 0194 (*)
- érintett erdőrészlet(ek): Nagylóc: 66 I (*), 67 A (*), 67 C (*), 67 CE2 (*), 67 CE3 (*), 67 D (*), Szécsény: 25 H (*)

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Vadgazdálkodás: apróvad kibocsátása, zárt téri vadtartás nem javasolt.
- A legfontosabb erdőkezelési feladatok között jelentkezik az akác visszaszorítása, terjedésének megakadályozása, az idős fák teljes kímélete, a beteg és a holt fák jelenleginél nagyobb mértékű biztosítása.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

Az erdőterületek esetén a kötelezően betartandó előírásokat a a Szécsényi Erdőtervezési Körzet erdőterv rendelete (60/2013. (VII. 19.) VM rendelet) illetve az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet tartalmazza.

(-) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése további, illetve a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében. (E01)
- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeleiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. (E03)
- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe vételével jelölhetők ki. (E09)
- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 méter széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel). (E13)
- A gyéritések és véghasználatok során legalább 5 m³/ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása. (E16)
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. (E18)
- Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok minden egyedének megkímélése. (E19)
- Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m³/ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20 cm átmérőt elérő álló és/vagy fekvő holtfa folyamatos fenntartása. (E21)
- Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében) (E25)
- Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban. (E26)
- A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása. (E27)
- Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása. (E28)
- Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában. (E38)
- A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. (E41)
- A vágásterületen történő égetés mellőzése. (E50)
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusal. (E51)
- Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása. (E57)
- Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása. (E58)
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágy- és fásszárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően. (E68)
- A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)

- Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják. (E75)
- Egészségügyi fakitermelés elhagyása az erdő fennmaradását, egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok kivételével. (E94)
- A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása magas tuskó visszahagyásával, az odú megőrzésével. (E95)

Vadgazdálkodási előírási javaslatok:

- Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01)
- A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. (VA02)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (inváziós fás- és lágyszárú fajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

Természetességi állapotuk viszonylag kedvező fajösszetétellel, de leromlott szerkezettel jellemezhető. Fajkészletében kiemelkedő jelentőségű a Szécsény közigazgatási területén található gyertyános-tölgyes (farkasölő sisakvirág – *Aconitum vulparia*, nyugati csillagvirág – *Scilla vindobonensis* állományok élőhelye). Jelölő státuszú élőhely vagy faj nem, de több közösségi jelentőségű állatfaj fordul elő ebben a kezelési egységben. A zonális erdőtársulásra javasolt erdőkezelések a jelenlegi természetesség fenntartását, illetve javulását (természetes úton és erdőgazdálkodási beavatkozásokkal elősegítve) szolgálják. A közösségi jelentőségű élőhely-típusok karakterének megőrzése/javítása mellett, ezekhez az élőhelyekhez kötődő közösségi jelentőségű fajok védelmi helyzetének javítása is fontos szempont (pl. erdőkezelési javaslatok a magyar tavaszi-fésűsbagoly – *Dioszeghyana schmidtii*, a nagy hőscincér – *Cerambyx cerdo* és a nagy szarvasbogár – *Lucanus cervus* védelme érdekében).

KE-2 kezelési egység: Erdőssztyepp mozaikok (erdő – cserjés – gyepl)

(a) Kezelési egység meghatározása:

A szőlők és kisparcellás szántók felhagyásával, valamint extenzív legeltetés hatására kialakult fajgazdag, jó természetességi állapotú irtásréteken, sztyeppréteken és sztyeppcserjéseken kívül a velük élőhely-komplexet alkotó kisebb molyhos tölgyes foltokat is ide soroltuk. A kezelési egység több helyszínen érint erdőtervezett területeket.

(b) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: H3a – Köves talajú lejtősztyepek; H4 – Féliszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok és erdőssztyeprétek; H5 – Lössgyepek, kötött talajú sztyepprétek; P2b - Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (*); M1 - Molyhos tölgyes bokorerdők / érintett Natura 2000 élőhelyek: 40A0 - Szubkontinentális peripannon cserjések; 6210 – Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*); 6240 – Szubpannon sztyeppék; 91H0 – Pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*szel
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): leánykőkörcsin (*Pulsatilla grandis*), piros kígyószisz (*Echium russicum*), rigópohár (*Cypripedium calceolus*), csíkos medvelepke (*Euplagia quadripunctaria*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)
- érintett földrészlet(ek): Nagylóc: 024/9 (*), 024/20 (*), 024/25 (*), 025/17 (*), 025/18 (*), 042/17 (*), 042/19 (*), 042/30 (*), Rimóc: 06/1 (*), 06/2, 06/3, Szécsény: 0194 (*), zártkert (*)
- érintett erdőrészlet(ek): Nagylóc: 66 B, 66 CE1, 66 CE2 (*), 67 CE3 (*), 67 D (*), 67 E, 68 B (*), 68 J, Rimóc: 47 CE1 (*), 47 CE2 (*), 47 CE4 (*), 47 D, 47 E (*), Szécsény: 25 TI (*)

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Ültetvények létesítése nem javasolható, kivéve a természetvédelmi kezelővel egyeztetett helyen és módon szórványgyümölcsösök létrehozását.
- Optimális kezelésként a természetvédelmi célú cserje- és inváziós fásszárú-irtás, az áthajtó legeltetés területi korlátokkal valamint a kézi- és kis talajnyomású gépekkel történő nyári – őszi kaszálás adható meg.
- A gazdálkodás az erdőssztyepp jelleg (facsoportok és egyes fák, cserjés foltok, változatos gyepruktúra) megtartásával javasolt.
- A szubkontinentális peripannon cserjések (40A0) esetén élőhely elsősorban az állományaiba belenövő akácok, szükség esetén egyéb fa- és cserjefajok eltávolítására kell törekedni. Gyepkezelések, illetve közelben folyó erdőgazdálkodási munkák esetén állományait indokolt kijelölni és érintetlenül hagyni.
- A szubpannon sztyeppék (6240) optimális természetvédelmi kezelését a cserjésedés-erdősülés kézi módszerekkel történő visszaszorítása, a fűavar részleges eltávolítása, valamint az inváziós fajok terjedésének megakadályozása jelentheti. Legeltetést kísérlet jellegűen, hatásait folyamatosan monitorozva javasolt végezni a területen, elsősorban áthajtásos módon. Indokolt a nagyvad állomány természetvédelmi szempontból elfogadható fajösszetételének és állományméretének kialakítása. A nagyvad etetése a sztyepprétek állományaiban vagy azok közelében kerülendő.
- A pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*szel erdőtípus (91H0) esetén javasolt a folyamatos erdőborítást biztosító (lehetőség szerint faanyagtermelést nem szolgáló) üzemmód. Ahol a gazdálkodók ragaszkodnak a kinyerhető faanyaghoz, készletgondozó fahasználatok tervezése is elképzelhető. Az akác eltávolítása állományaiból a legfontosabb feladatok közé tartozik. Javasolható a molyhos tölgyesekkel szomszédos akácos vagy akácelegyes állományok szerkezetátalakítása. A megfelelő termőhelyen álló fenyvesek átalakítása cserrel és molyhos tölgygel javasolható, a ligetes állományszerkezet kialakításával. Indokolt a nagyvad állomány természetvédelmi szempontból elfogadható fajösszetételének és állományméretének kialakítása. A nagyvad etetése a molyhos tölgyes állományokban vagy azok közelében kerülendő.
- A meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*; 6210) optimális természetvédelmi kezelését a cserjésedés-erdősülés kézi módsze-

rekkel történő visszaszorítása, a fűavar részleges eltávolítása, valamint az inváziós fajok terjedésének megakadályozása jelentheti. Legeltetést kísérlet jellegűen, hatásait folyamatosan monitorozva javasolt végezni a területen, elsősorban áthajtásos módon. Indokolt a nagyvad állomány természetvédelmi szempontból elfogadható fajösszetételének és állományméretének kialakítása. A nagyvad etetése a felszár az irtásrétegek állományaiban vagy azok közelében kerülendő.

Vadgazdálkodás:

- Vadgazdálkodási berendezések elhelyezése, vadföldek kialakítása, vadkibocsátás nem javasolható a kezelési egység területén.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások

Az erdőterületek esetén a kötelezően betartandó előírásokat a a Szécsényi Erdőtervezési Körzet erdőterv rendelete (60/2013. (VII. 19.) VM rendelet) illetve az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet tartalmazza.

(b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése további, illetve a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében. (E01)
- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, száraló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. (E03)
- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe vételével jelölhetők ki. (E09)
- Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével. (E10)
- A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása. (E12)
- A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m³/ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása. (E16)
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. (E18)
- Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok minden egyedének megkímélése. (E19)
- Az egyéb, kijelölt részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) részleges vagy teljes háborítatlanságának biztosítása. (E23)
- Az erdőrészekben belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása. (E24)
- Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében) (E25)
- A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása. (E27)

- Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának (arányának) a lehetséges minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása. (E28)
- A vágásterületen történő égetés mellőzése. (E50)
- A terület további hasznosítása nem erdőgazdálkodási tevékenység keretében. (E91)
- Egészségügyi fakitermelés elhagyása az erdő fennmaradását, egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok kivételével. (E94)
- A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása magas tuskó visszahagyásával, az odú megőrzésével. (E95)

Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok:

- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22)
- Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását. (GY23)
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (GY27)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges. (GY29)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett nemzeti park egyeztetni kell. (GY31)
- A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani. (GY32)
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY44)
- Villanypásztor csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság írásos véleménye alapján alkalmazható. (GY57)
- Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY59)
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása. (GY79)
- Kézzel történő kaszálás. (GY126)

Vadgazdálkodási előírási javaslatok:

- A terület egészén a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. (VA2)
- A területen szóró, vadetető, sózó létesítése tilos. (VA3)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységgel lefedett területrészekre élőhelyfejlesztési javaslatként a cserjésedés és spontán erdősülés visszaszorítása, valamint az inváziós fásszárúak eltávolítása adható meg. Fontos itt is megjegyezni, hogy az élőhelyfejlesztések során a sztyeppcserjések és a molyhos-cseres-tölgyes er-

dőfoltok, az erdőssztyepp-cserjések, illetve az idős hagyásfák teljes kíméletét, valamint a tövises cserjések részleges kíméletét indokolt biztosítani. A rigópohár állomány élőhelyén speciális élőhelyfejlesztés megvalósítása indokolt: ligetes mozaik kialakítása a cserjésedés-erdősülés célirányos, kézi eszközökkel végrehajtott szabályozásával, illetve az élőhely bekerítésével.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

A tervezési terület legnagyobb természetvédelmi jelentőséggel bíró kezelési egysége, mely több közösségi jelentőségű élőhely-típus és faj (piros kígyószisz – *Echium russicum*, leánykőkörcsin – *Pulsatilla grandis*, sárga gyapjasszövő – *Eriogaster catax*, csikos medvelepke – *Callimorpha quadripunctaria*) valamint számos védett és fokozottan védett faj élőhelye. A kezelési egységhez tartozó területrészek kezelése számos problémát felvet, az erdőssztyepp jelleggel járó nagy fokú mozaikosság megőrzése csak természetvédelmi kezelési jellegű beavatkozásokkal biztosítható.

KE-3 kezelési egység: Akácok és akácelegyes származékerdők

(a) Kezelési egység meghatározása:

A tervezési terület telepített, valamint spontán terjedéssel létrejött akácokai, akác elegyes jellegtelen erdei kerültek ebbe a kezelési egységbe. Nagy részük erdőtervezett erdő, de néhány esetben gyepek és szántó művelési ágú területeken is megtalálhatók nem erdőtervezett állományaik. A származékerdők leggyakrabban mezei juharral, mezei szillel, csertölgygel elegyes állományok.

(b) Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: RD – Tájidegen fafajokkal elegyes jellegtelen erdők és ültetvények, S1 – Akác ültetvények; S6 – Nem őshonos fafajok spontán állományai / érintett Natura 2000 élőhelyek: -
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)
- érintett földrészlet(ek): Nagylóc: 025/2 (*), 025/3 (*), 025/4 (*), 025/5 (*), 025/8, 025/9, 025/11 (*), 025/13 (*), 025/14 (*), 025/15 (*), 025/16 (*), 025/17 (*), 025/18 (*), 025/19a (*), 042/7, 042/17 (*), 042/18, 042/19 (*), 042/30 (*), Rimóc: 06/1 (*), Szécsény: 0194 (*), zártkert (*)
- érintett erdőrészlet(ek): Nagylóc: 66 B, 66 C, 66 CE1, 66 CE2 (*), 66 D, 66 E, 66 F, 66 G, 66 I (*), 67 A (*), 67 C (*), 67 CE1, 67 CE2 (*), 67 CE3 (*), 67 E, 68 B (*), 68 J, Rimóc: 47 B, 47 C, 47 CE1 (*), 47 CE2 (*), 47 CE3, 47 CE4 (*), 47 D, 47 E (*), 47 H, 47 NY, Szécsény: 25 F, 25 G, 25 H (*), 25 TI (*)

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Vadgazdálkodás:

- Apróvad kibocsátása nem javasolt

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások

Az erdőterületek esetén a kötelezően betartandó előírásokat a a Szécsényi Erdőtervezési Körzet erdőterv rendelete (60/2013. (VII. 19.) VM rendelet) illetve az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet tartalmazza.

(-) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe vételével jelölhetők ki. (E09)
- A gyéritések és véghasználatok során legalább 5 m³/ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása. (E16)
- Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok minden egyedének megkímélése. (E19)
- Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében) (E25)
- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is. (E30)
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusal. (E51)
- Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása. (E58)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználatára és felújítására során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélése, valamint a talajtakaró megővése. (E62)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználatára során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden egyedének megővése (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is). (E64)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújításának elhagyása, azok más művelési ágban (pl. gyepterület) történő hasznosítása. (E67)
- A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)

Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok:

- Élőhelyrekonstrukció. (GY118)

Vadgazdálkodási előírás-javaslatok:

- Szórási, szórási vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01)
- A terület egészén a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. (VA2)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Elsődleges élőhelyfejlesztési javaslat az elakácodosott származékerdők szerkezetátalakítása a termőhelynek megfelelő tájhoz fajokból álló erdőkké, illetve a gyepterületeken található, nem erdőtervezett akác állományok művelési ágak megfelelő helyreállítása.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely az élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

Az akácok, elakácodosott származékerdők a tervezési területen jellemzően körbeveszik a természetes (gyakran közösségi jelentőségű) élőhelyeket, valamint zárványként is megtalálhatók közöttük. Az erdőterületekre vonatkozó kezelési javaslatok a természetességi állapotuk javulását, az akác terjedésének megakadályozását, az erdőgazdálkodási beavatkozások közvetlen negatív hatásainak megelőzését, valamint tájhoz állományokká alakításukat szolgálják. A gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok a nem erdőtervezett akác állományok gyepterületté történő visszaalakításának lehetőségét biztosítják.

KE-4 kezelési egység: Száraz legelők

(a) Kezelési egység meghatározása:

A Kő-hegyen, valamint a tőle DNy-ra eső dombokon található jellegtelen, bár esetenként viszonylag fajgazdag száraz gyepeket soroltuk ide. Ezek helyreállított legelők vagy visszagyepesedett parlagok, melyeket jelenleg legeltetéssel, illetve kaszálással vagy szárazúzással kezelnek. Más részük spontán cserjésedő-erdősülő felhagyott legelő. Helyenként idősebb facsoportok fordulnak elő bennük.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: OC – Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek / érintett Natura 2000 élőhelyek: -
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)
- érintett földrészlet(ek): Nagylóc: 024/2 (*), 024/20 (*), 024/25 (*), 025/3 (*), 025/4 (*), 025/5 (*), 025/6, 025/19a (*), 025/19b, 025/19c, 042/19 (*), 042/30 (*)
- érintett erdőrészlet(ek): -

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Vadgazdálkodás:

- Apróvad kibocsátása nem javasolt

Gyepgazdálkodás:

- A kökény, galagonya és vadrózsa cserjék részleges kímélete a gyepek kezelése során (cserjés foltok és sávok formájában), az erdőszegélyek megtartása, inváziós fásszárúak visszaszorítása (elsősorban a sárga gyapjasszövő – *Eriogaster catax* védelme érdekében).

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok:

- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22)
- A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet. (GY24)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell. (GY31)
- Természetkímélő kaszálási módszert kell alkalmazni: a kaszálást a kaszálendő terület közepontjából indulva vagy a táblaszél mellől az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni. (GY84)
- Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117).
- Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása támogatható. (GY120)

Vadgazdálkodási előírás-javaslatok:

- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01).

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

Kezelési javaslatainkkal a hagyományos gyepgazdálkodás fennmaradását, a legelők természetességi állapotának javulását, az inváziós fajok visszaszorítását kívánjuk elérni. A területek kontrollált használatbavétele (legeltetés és kaszálás) garanciát jelentene a természeti állapot megőrzésére és javítására. A honos cserjések, faszorok kímélete az élőhelyi változatosság fenntartását is szolgálják, a sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catabax*) állományának megőrzésén túl.

KE-5 kezelési egység: Kiskertek, gyümölcsösök

(a) Kezelési egység meghatározása:

A Kő-hegy északi, hegylábi részén, csaknem egészében zártkerti parcellákon található területrészek tartoznak ide. Jelenleg is kertként, gyümölcsösként, szőlőként művelt, kaszálással fenntartott, illetve már felhagyott területek is megtalálhatók, sok esetben épülettel, építménnyel. A kezelési egységnek a közösségi jelentőségű élőhelyek környezetének részeként van jelentősége.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: OC – Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek; T6 – Extenzív szántók; T8 – Extenzív szőlők és gyümölcsösök; T10 – Fiatal parlag és ugar /érintett Natura 2000 élőhelyek: -
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): -
- érintett földrészlet(ek): Nagylóc: 024/7 (*), 025/2 (*), 025/11 (*), 025/12, 025/13 (*), 025/14 (*), 025/15 (*), 025/16 (*), 025/17 (*), 025/18 (*), Szécsény: zártkert (*)
- érintett erdőrészlet(ek): -

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Új utak, épületek, építmények kialakításának lehetőségét javasolt úgy szabályozni, hogy azok elsősorban a terület hagyományos művelésének folytatását szolgálják.

Vadgazdálkodás:

- Apróvad kibocsátása nem javasolt

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok:

- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságának be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell. (GY31)
- Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása támogatható. (GY120)

Szántóterületekre vonatkozó előírás-javaslatok:

- Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 2 hektár. (SZ28)
- Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása. (SZ57)

Vadgazdálkodási előírás javaslatok:

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Élőhelyfejlesztésként kaszált aljú szórványgyümölcsösök kialakítása javasolható.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A zártkerti parcellákban terjedő inváziós növények terjedését (művelési ágtól függetlenül) mechanikai és vegyszeres módszerekkel indokolt megakadályozni. Inváziós növények ültetését (gazdasági, esztétikai és egyéb célból) javasolt mellőzni.

(g) A kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység a tervezési terület szélén húzódik, javaslatunk elsősorban a kisparcellás, változatos területhasznosítás fenntartását, valamint inváziós fajok fertőzési góccainak felszámolását célozzák. Jelen állapotukban a parcellák jelentős része gyepek mutatkozik, így gyepek előírás-javaslatok lettek főképp megfogalmazva. A dinamikus állapotot fenntartó gazdálkodás felhagyásával egyrészt a természetes szukcessziós folyamatok megindulása, másrészt a tudatosan telepített, vagy spontán terjedő inváziós növényfajok (elsősorban fehér akác) előretörése, a rendszeresen előforduló szándékos gyűjtogatás, a gyeptársulások degradálódása, elszegényedése és a vad, különösen a vaddisznó károsítása veszélyezteti a területek természeti állapotát. Ezzel párhuzamosan az idős, eltűnő genetikai értéket is képviselő gyümölcsfák a gyakori tűzkár és a szukcesszió miatt egyre gyengülnek, pusztulnak, a szőlőültetvények elvadulnak, kipusztulnak. Kíméletes, extenzív gazdálkodással, melynek során a kezelési javaslatok betartásra kerülnek, a területek kedvező állapotának visszaállítása megvalósítható.

KE-6 kezelési egység: Szántóterületek (szántó és parlag)

(a) A kezelési egység meghatározása:

A Kő-hegy nyugati, heglábi részén, valamint a tőle DNy-ra eső dombokon található, aktuálisan szántóként művelt területeket soroltuk ide. Egyéves, évelő kultúrák, illetve parlagok voltak megtalálhatók rajtuk. Egy részük legelő művelési ágú terület részleges beszántásával keletkezett.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelye: ÁNÉR: T1 - Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák, T2 - Évelő, nagyüzemi szántóföldi kultúrák, T5 - Vetett gyepek, füves sportpályák, T10 - Fialat parlag és ugar / érintett Natura 2000 élőhelyek: -
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): -
- érintett földrészlet(ek): Nagylóc: 024/11, 024/12, 024/13, 024/14 (*), 024/15 (*), 024/16, 024/17, 024/18, 024/19, 024/20 (*), 024/21, 024/22, 024/23, 024/24, 024/25 (*), 042/19 (*), 042/30 (*)
- érintett erdőrészlet(ek): -

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- A kezelési egységhez tartozó, legelő művelési ágú földrészletek esetén két alternatíva javasolható: visszagyepesítés után a KE-4 kezelési egység részeként kezelni vagy művelési ág váltás legelőről szántóra (a terület Natura 2000 kijelölésekor már szántóként művelt területek esetén). A tervben fejlesztési lehetőségként nevesítettük az agrár-erdészeti rendszer kialakítását is.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Szántóterületekre vonatkozó előírás javaslatok:

- A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni. (SZ14)
- Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos (SZ21)
- Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel (SZ52)
- Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással (SZ53)
- Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása (SZ57)

Vadgazdálkodási előírás javaslatok:

- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

A gyepterületek művelési ágú földrészleteken történt beszántások visszagyepesedése/visszagyepesítése és legelőkkel együtt történő kezelése indokolják kezelési javaslataink egy részét. A visszagyepesítés módja lehetséges felhagyással (kezelt ugar, ill. parlag) vagy gyeptelepítéssel (pl. füves-here). Javaslataink más része a környezetkímélő szántóföldi művelés előmozdítását, valamint a szomszédos, nagy természeti értékű területek kemikáliákkal való szennyeződésének megelőzését szolgálja.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a dokumentáció 3.2.1 pontjánál, az egyes kezelési egységek (KE-2: cserjésedés és erdősülés visszaszorítása, inváziós fajok eltávolítása; KE-3: akácos erdőállományok szerkezetátalakítása; KE-5: kaszált aljú gyümölcsösök helyreállítása) részletes leírásánál adtuk meg.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A területen előforduló közösségi jelentőségű fajok védelmét nagyrészt a javasolt élőhelykezelésekkel látjuk biztosítottnak megoldani, de egyes fajok esetén specifikus fajvédelmi intézkedések is indokoltak.

Jelölő státuszú közösségi jelentőségű fajok:

- Rigópohár (*Cypripedium calceolus*):

A faj élőhelyigénye azt teszi indokolttá, hogy cserjékkel és fákkal ligetes félszáraz irtásrétként legyen fenntartva élőhelye. Ez kézi módszerekkel történő, óvatos belenyúlásokat tesz szükségessé, állandó természetvédelmi szakfelügyelet és a kezelési hatások monitorozása mellett. Az élőhely magántulajdonban van és a fent vázolt kezelési igény nehezen egyeztethető össze a jelenlegi támogatási rendszerrel. A gyepterület támogathatóságának kritériumai (fásszárú borítottság mértéke, kultúr-állapot fenntartásához szükséges, éves gyakoriságú munkaműveletek) a rigópohár természetvédelmi helyzetét veszélyeztetik. A rigópohár állományát érintő probléma a nagyvadak által történő leegyelés, taposás is, melynek minimalizálása érdekében, a nagyvadállomány csökkentése mellett, a bekerítés is indokolttá vált a területen. A bekerítés mellett szükséges a virágzás idején történő őrzéssel is megelőzni a faj egyedének kiásását, fotózás során történő károsítását.

- Piros kígyószisz (*Echium russicum*):

Természetvédelmi kezelésként a fásszárúak kézi módszerekkel történő visszaszorítása, az akác visszaszorítása és a fűavar időnkénti eltávolítása javasolható. Gazdálkodásként kis állatlétszámmal történő, leginkább áthajtásos jellegű legeltetése javasolt.

Nem jelölő státuszú közösségi jelentőségű fajok:

- Leánykőöröcsin (*Pulsatilla grandis*):

Természetvédelmi kezelésként a fásszárúak kézi módszerekkel történő visszaszorítása, az akác visszaszorítása és a fűavar időnkénti eltávolítása javasolható. Gazdálkodásként kis állatlétszámmal történő, leginkább áthajtásos jellegű legeltetése javasolt.

- Csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*):

Az inváziós fajok (főként akác) terjedésének és az erdőszegélyek becserjésedésének/erdősülésének megakadályozása, valamint a gyepek beszántásának elkerülése.

- Magyar tavaszi fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*):

Folyamatos erdőborítást biztosító üzemmód választása az élőhelyét adó erdőkben, de legalább a molyhos tölgyesekben. A legfontosabb erdőkezelői teendő az inváziós fásszárúak visszaszorítása, a cser- és molyhos tölgy jelenlegihez hasonló arányú jelenlétének biztosítása, az állományszerkezeti jellemzők javítása. A cseres-tölgyesekben, amennyiben az erdőgazdálkodó vágásos üzemmód mellett dönt, véghasználatként minél hosszabb felújítási idejű fokozatos felújítóvágást, illetve hagyásfacsoportok kijelölését javasolhatjuk.

- Sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*):

A kökény, galagonya és vadrózsa cserjék részleges kímélete a gyepek kezelése során (cserjés foltok és sávok formájában), az erdőszegélyek megtartása, inváziós fásszárúak visszaszorítása.

- Nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*) és nagy hörcsincér (*Cerambyx cerdo*):

Folyamatos erdőborítást biztosító üzemmód választása, legalább a faj legfontosabb élőhelyei közé tartozó molyhos tölgyesekben. A legfontosabb erdőkezelői teendő az inváziós fásszárúak visszaszorítása, az idős fák teljes kímélete, a beteg és a holt fák jelenleginél nagyobb mértékű biztosítása. A

területen található cseres-tölgyesekben, amennyiben az erdőgazdálkodó vágásos üzemmód mellett dönt, véghasználatként minél hosszabb felújítási idejű fokozatos felújítóvágást, illetve hagyásfacsoportok kijelölését, valamint a holt faanyag részleges kíméletét javasolhatjuk.. Tölgy fajokból hagyásfák, facsoportok megtartását a gyepterületeken is fontosnak tartjuk.

3.2.4. *Kutatás, monitorozás*

A jövőre nézve legfontosabbnak tartott monitorozási feladatok a tervezési területen az alábbiak:

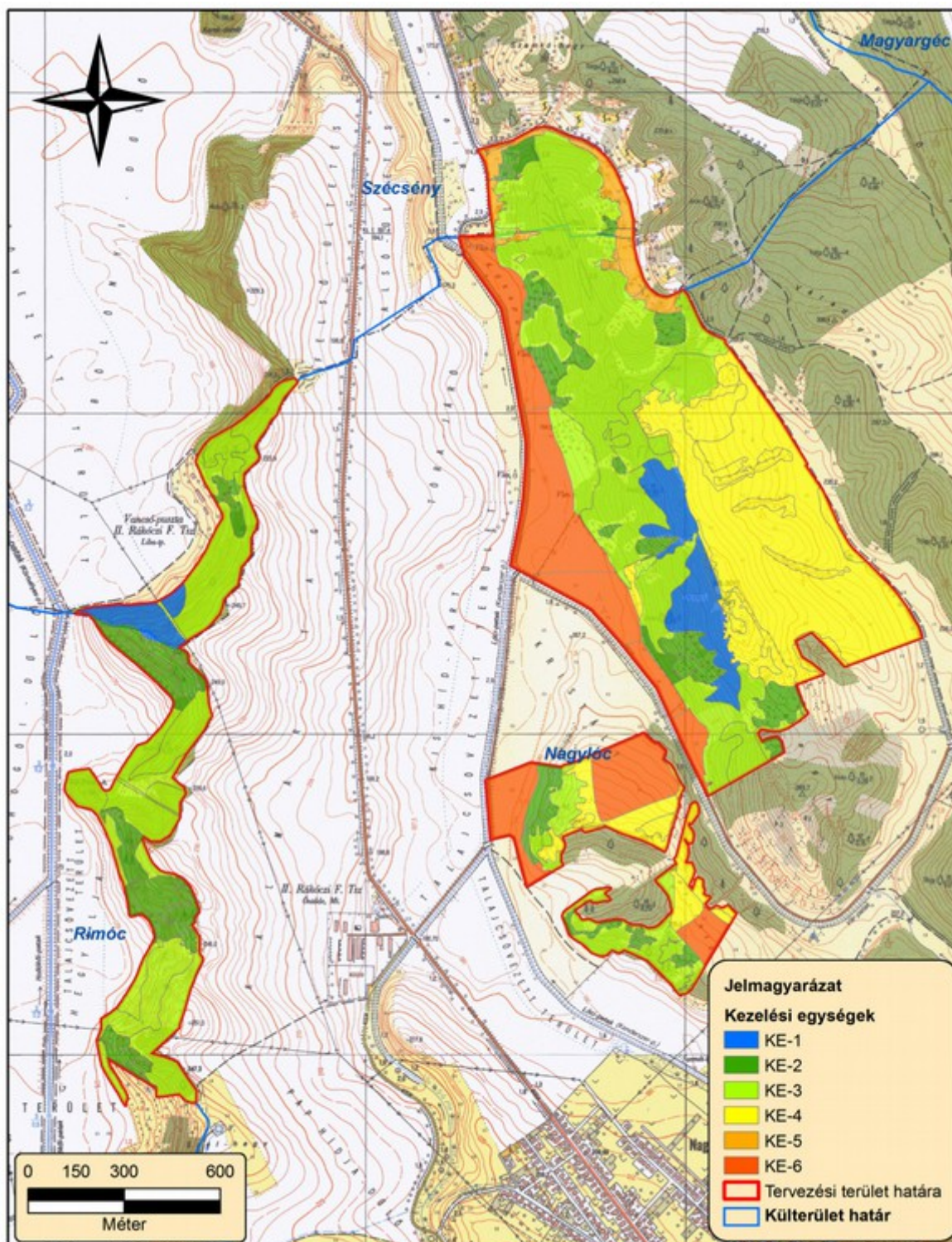
- a rigópohár (*Cypripedium calceolus*) és a piros kígyószisz (*Echium russicum*) állományváltozásainak nyomon követése, a megvalósuló kezelések hatásainak értékelése (módszer: 3 évenkénti állományfelmérés, ponttérképezéssel Nbm R protokoll alapján).
- A terület védett növényfajainak, gerinctelen és madárfaunájának nyomon követése, kiemelt figyelemmel a kezelés (leégés, legeltetés, kaszálás) élővilágra gyakorolt hatására (jelenlét / hiány felmérések, mennyiségi mintavétel NBmR protokoll alapján)
- Szukcessziós változások figyelemmel kísérése, az élőhelytérképezés megismétlése javasolt 5 éves visszatérési idővel (NBmR protokoll alapján).
- Az égetések (intenzitása, időbeliség) gyepekre vonatkozó hatásainak a monitorozása. Az égetések vizsgálatával tapasztalatokat nyerhetünk arra is, hogy az égetések az adott területen milyen módon használhatók fel akár a természetvédelmi kezelések során is (javasolt módszer: növénytársulástani felmérések rögzített kvadrátok (mintaterületek) kijelölésével).

A jövőre nézve legfontosabbnak tartott kutatási feladatok a tervezési területen az alábbiak:

- Mivel a terület zoológia szempontból kevésbé feltárt, egyes – védett fajokat is tartalmazó – élőlénycsoportok (pl. bogarak, egyenesszárnyúak) kiemelt kutatási prioritásként jelentkeznek (alapfaunisztikai felmérések: jelenlét / hiány felmérések, mennyiségi mintavétel).

A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer keretében (<http://www.termeszetvedelem.hu/nbmr>) a területen monitorozás a rigópohár (*Cypripedium calceolus*) és a piros kígyószisz (*Echium russicum*) vonatkozásában zajlik (3 éves periódusban). A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság rendelkezésére álltak korábban is biotikai alapadatok, elsősorban az edényes flórára, a lepkefaunára, valamint a gerincesfaunára vonatkozóan. Jelen tervezés során ezek kiegészültek, különös tekintettel a közösségi jelentőségű állat és növényfajok felmérésével és az élőhelytérkép aktualizálásával.

3.2.5. Mellékletek

A tervezési terület kezelési egységeit lehatároló térkép (2014)

A kezelési egységek összefoglaló táblázata (megj. a csillaggal (*) jelölt hrsz-ek és erdőrészek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet):

Kezelési egység kódja	Kezelési egység megnevezése	Területe (ha)	Érintett hrsz-ek	Érintett erdőrészek
KE-1	Zonális erdőállományok (cseres- és gyertyános-tölgyesek)	10,5	Nagylóc: 024/2 (*), 024/5 (*), 024/6 (*), 024/9 (*), 024/25 (*), Szécsény: 0194 (*)	Nagylóc: 66 I (*), 67 A (*), 67 C (*), 67 CE2 (*), 67 CE3 (*), 67 D (*), Szécsény: 25 H (*)
KE-2	Erdőssztyepp mozaikok (erdő – cserjés – gyep)	23,7	Nagylóc: 024/9 (*), 024/20 (*), 024/25 (*), 025/17 (*), 025/18 (*), 042/17 (*), 042/19 (*), 042/30 (*), Rimóc: 06/1 (*), 06/2, 06/3, Szécsény: 0194 (*), zártkert (*)	Nagylóc: 66 B, 66 CE1, 66 CE2 (*), 67 CE3 (*), 67 D (*), 67 E, 68 B (*), 68 J, Rimóc: 47 CE1 (*), 47 CE2 (*), 47 CE4 (*), 47 D, 47 E (*), Szécsény: 25 TI (*)
KE-3	Akácosok és származékerdők	82,1	Nagylóc: 025/2 (*), 025/3 (*), 025/4 (*), 025/5 (*), 025/8, 025/9, 025/11 (*), 025/13 (*), 025/14 (*), 025/15 (*), 025/16 (*), 025/17 (*), 025/18 (*), 025/19a (*), 042/7, 042/17 (*), 042/18, 042/19 (*), 042/30 (*), Rimóc: 06/1 (*), Szécsény: 0194 (*), zártkert (*)	Nagylóc: 66 B, 66 C, 66 CE1, 66 CE2 (*), 66 D, 66 E, 66 F, 66 G, 66 I (*), 67 A (*), 67 C (*), 67 CE1, 67 CE2 (*), 67 CE3 (*), 67 E, 68 B (*), 68 J, Rimóc: 47 B, 47 C, 47 CE1 (*), 47 CE2 (*), 47 CE3, 47 CE4 (*), 47 D, 47 E (*), 47 H, 47 NY, Szécsény: 25 F, 25 G, 25 H (*), 25 TI (*)
KE-4	Száraz legelők	47,7	Nagylóc: 024/2 (*), 024/20 (*), 024/25 (*), 025/3 (*), 025/4 (*), 025/5 (*), 025/6, 025/19a (*), 025/19b, 025/19c, 042/19 (*), 042/30 (*)	-
KE-5	Kiskertek, gyümölcsösök	4,8	Nagylóc: 024/7 (*), 025/2 (*), 025/11 (*), 025/12, 025/13 (*), 025/14 (*), 025/15 (*), 025/16 (*), 025/17 (*), 025/18 (*), Szécsény: zártkert (*)	-
KE-6	Szántóterületek (szántó és parlag)	29,2	Nagylóc: 024/11, 024/12, 024/13, 024/14 (*), 024/15 (*), 024/16, 024/17, 024/18, 024/19, 024/20 (*), 024/21, 024/22, 024/23, 024/24, 024/25 (*), 042/19 (*), 042/30 (*)	-

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

3.3.1. Agrártámogatások

A tervezési terület egésze a kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területébe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó. A tervezési terület nem fed át sem országos, sem helyi jelentőségű védett területtel. A tervezett természetvédelmi területre (Nagylóci Kő-hegy Természetvédelmi Terület) vonatkozó előírások a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény alapján a természetvédelmi kezelési tervének elfogadásától lesznek érvényesek. *Ex lege* védett terület vagy érték a tervezési területen nem található.

A tervezési területen dominál a magántulajdon, a kis – közepes birtokméretek a jellemzőek. A támogatási célprogramok tekintetében a magántulajdonosi struktúra (magánterületek) kedvezőnek tekinthető.

3.3.1.1. 3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A területen az agrártámogatások csak korlátozottan érhetők el. Ennek egyik oka a terület jelentős záródása, a fás- és a cserjés növényzet nagy kiterjedése. Sajátos problémaként jelentkezik, hogy a tervezési terület legnagyobb, jelenleg is hasznosított legelőterületét (Nagylóc 025/19 földrészlet) érintő blokk (P4F70-L-10) nem támogatható Natura 2000 szempontból. Az erdők közé ékelődött, kis méretű (általában 0,5 hektárnál kisebbek) parcella-egységek bár Natura 2000 szempontból támogathatóak, ezeknél a rentábilisan művelhetőség erősen megkérdőjelezhető (pl. P3PDP-P-10, PL110-E-10, P63DP-6-10). A területen a mezőgazdasági hasznosítás alárendelt, a gazdálkodók a földalapú támogatást veszik fel.

Az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott minden hasznosított mezőgazdasági terület jogosult az egységes területalapú támogatásra. A hasznosított mezőgazdasági terület hazánkban a művelt szántó és gyepterületekre vonatkozik, melyek a MePAR rendszerben támogatható területként vannak nyilvántartva. Az egységes területalapú támogatás (Single Area Payment Scheme – SAPS) feltétele a terület művelésben tartása, valamint a „kölcsonös megfeleltetés” (KM) rendszerének betartása.

A gazdálkodó által az összes bejelentett területet helyes mezőgazdasági és környezeti állapotban kell tartani. A helyes mezőgazdasági és környezeti állapot előírásainak teljesítését a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) külön megállapodás alapján az illetékes szakhatóságok bevonásával térinformatikai módszerekkel, illetve helyszíni ellenőrzés során végzi.

Az Unió csatlakozást követően hazánk támogatási rendszere a többi tagállaméhoz harmonizáltan alakult ki. Ez vonatkozik az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekre is. Az alábbiakban az egységes területalapú támogatáson (23/2013. (IV.09.) VM rendelet) felül a mező- és erdőgazdálkodás során igénybe vehető kompenzációs jellegű kifizetéseket, illetve a környezet- és természetvédelmi célú mező- és erdőgazdálkodási támogatásokat soroljuk fel.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékeként igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések:

- Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a 128/2007. (X.31.) FVM rendelet alapján a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke jelenleg 38 EUR/ha évente. A Natura 2000 gyepekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást.

- Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a 41/2012 (IV. 27.) VM rendelet alapján a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások:

- Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető horizontális szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetők el a 61/2009. (V.14.) FVM rendelet jelenleg hatályos rendelkezései alapján.
- Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe a 124/2009. (IX.24.) FVM rendelet alapján.
- Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása (25/2007. (IV.17.) FVM rendelet). Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján. A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak *i kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások:

- A 33/2008. (III.27.) FVM rendelet alapján támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszerek

Az egységes területalapú támogatás feltételeként megjelenő helyes mezőgazdasági és környezeti állapotra vonatkozó előírások, illetve a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet földhasználati előírásai, valamint a 128/2007. (X.31.) FVM rendelet alapján a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályai nem feleltethetők meg minden esetben a tervezési területen megfogalmazott, közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelmét szolgáló javaslatoknak.

Szükségesnek mutatkozik az olyan földhasználati előírásokat és kompenzációs támogatásokat tartalmazó jogszabályi háttér, amely lehetővé teszi az adott Natura 2000 területen jelölő státuszú élőhelyek és fajok igényeire épülő, területspecifikus megoldásokat.

Az adaptív kezelés lehetőségei a tervezési területen:

A KE-2 kezelési egység: erdőssztyepp mozaikok (erdő – cserjés – gyep) esetén:

A kezelési egységhez tartozó félszáraz irtásrétek (6210), sztyepprétek (6240) és sztyeppcserjések (40A0), valamint a piros kígyószisz természetvédelmi helyzetének fenntartása/javítása a művelésben tartásnak egy kis intenzitású, növényzet- és talajkímélő módszereken (és szükség esetén speciális növényvédőszer-kijuttatáson) alapuló formáját kívánja. Az erdőssztyepp jelleg fenntartása a cserjések és a facsoportok, szoliter fák és magaskórós foltok kíméletét igényli, ami a HMKÁ megítélésében a Natura 2000 szempontok hangsúlyosabb figyelembe vételével valósulhat meg. A műve-

lésben tartás a fásszárúak (területenként meghatározott mértékű) visszaszorítása mellett, azokon a területrészeken, ahol nem károsítja a jelölő státuszú élőhelyeket és fajokat, kaszálással (kézi- és kis talajnyomású eszközökkel), valamint kis intenzitású, szabályozott legeltetéssel történhet. A kaszálásból és legeltetésből kimaradó területrészek mértéke az adott terület jellegéhez igazítva, évente is változtatható mértékű legyen, kijelölésük a természetvédelmi kezelővel közösen történjen. Lehetőséget kell biztosítani rá, hogy a támogatott terület tartalmazzon olyan területrészeket, amelyek (ha a Natura 2000 célok ezt indokolják), akár évekig érintetlenek maradnak.

A rigópohár állománya a KE-2 kezelési egységben él, a faj természetvédelmi helyzetének fenntartása/javítása azonban speciálisabb kezelést igényel. Mintegy 2 hektáros élőhelyének művelésben tartása egy jelentős (de szabályozott) fásszárú borítotttságú, ligetes állapot kíméletes, kézi eszközökkel történő fenntartását, egyes területrészek kézi kaszálását jelentheti. Itt a beavatkozásokat a természetvédelmi kezelővel egyeztetve, annak felügyelete mellett indokolt végrehajtani.

A KE-2 kezelési egységhez több olyan CE (cserjés) üzemtervi megjelölésű erdőrészlet tartozik, melyeken jelentős kiterjedésű, jelölő státuszú élőhely (félzáraz irtásrétek (6210), sztyepprétek (6240) és sztyeppcserjések (40A0)) van jelen. Javasoljuk a 124/2009. (IX.24.) FVM rendelet erdő-környezetvédelmi célprogramjait kiegészíteni egy a CE üzemtervi megjelölésű erdőrészletek Natura 2000 szempontoknak megfelelő, gyepeként történő fenntartását biztosító célprogrammal. Célszerű a célprogram szempontjait rugalmasan, a természetvédelmi kezelő által az adott helyhez adaptálhatóan megfogalmazni.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési terület vonatkozásában speciális közösségi jelentőségű élőhelyekkel és fajokkal kapcsolatos természetvédelmi pályázat jelenleg nem tervezett. Ennek fő okait a tulajdonviszonyok (magántulajdon túlsúlya), valamint az erdőtervezett gyepterületek jogszabályi háttérének problémái (pl. legeltetés tilalma) adják.

3.3.3. Egyéb

A fent listázott tervezési kereteken és lehetőségeken túl egyéb javaslat nem fogalmazható meg.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A tervezési folyamat során a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság honlapján folyamatosan frissülő tematikus aloldalt alakítottunk ki, ahol a területekkel kapcsolatos alapinformációk mellett a (véleményezhető) egyeztetési tervdokumentációt is elérhetővé tettük pdf formátumban:

<http://bnpi.hu/naturaterv>

Eszköz típus	Alkalmazott dokumentáció	Mutatók	Időpont
Érintettek levélben és/vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	BNPI Iktatórendszer (ügyiratszám), feladást igazoló szelvényről másolat, e-mail visszaigazoló tértivevény	Üisz: 34-18/7/2014. 49 levél kiküldése érintetteknek + e-mail (ismert címek esetén)	2014.04.09.
Terepbejárás	Terepi jegyzőkönyv, résztvevők száma, fotódokumentáció	Üisz: 34-18/8/2014. hitelesített jegyzőkönyv résztvevők száma: 13 fő (tulajdonos – 4 fő; hatóság – 5 fő; civil szervezet, érdek-képviselői szervezet – 1 fő; BNPI – 3 fő)	2014.04.17.

Nyomtatott tá-jékoztató	A BNPI elkészített egy Natura 2000 dossziét, mely a tervezéssel és a Natura 2000 területekkel kapcsolatban számos információval látja el a célzott érintettek körét (elsősorban: gazdálkodók, földhasználók). A dossziéba elhelyeztük a hatályos Natura 2000 gyeperdő és erdő-támogatási rendeleteket, kaszálási bejelentőket).	A fórumon a jelenlevőknek átadott dossziék száma (10 db)	2014.04.17. 2014.08.21.
Fórum (összes érintett)	Jelenléti ív, emlékeztető, fotódokumentáció	Üisz: 34-14/9/2014. 21 levél kiküldése érintetteknek + e-mail (ismert címek esetén) emlékeztető	2014.08.21.
Önkormányzati közzététel	Igazolás az önkormányzat részéről	Üisz: 34-18/13/2014. Megküldött térítvények	2014.08.07.
Honlap	Elérhetősége, adatfeltöltés dátuma	www.bnpi.hu/naturaterv	2013.07.05

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

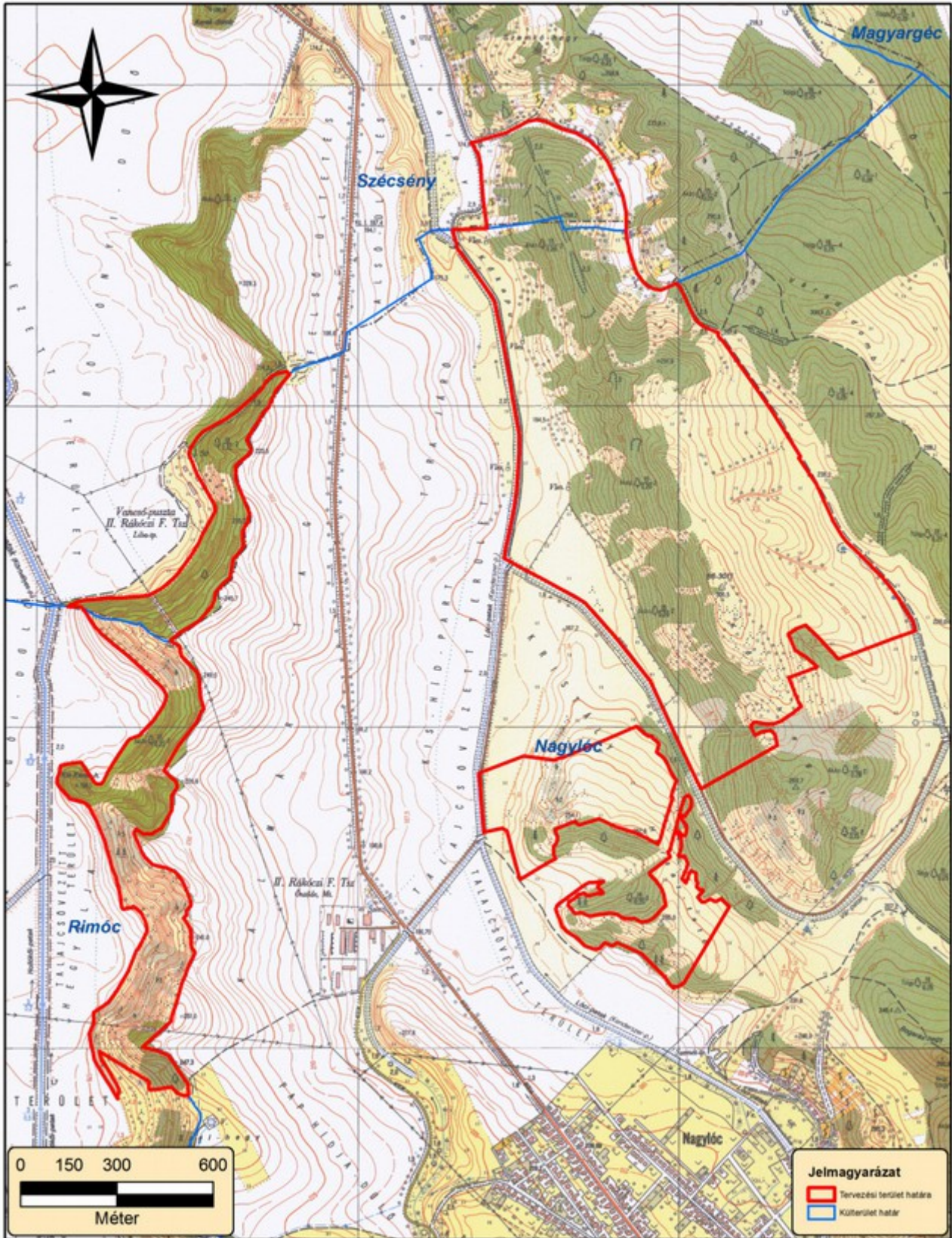
Célcsoport	Szervezetek, képviselő
Gazdálkodók, területhasználók (mezőgazdaság)	Magántulajdonosok (a zártkerti ingatlanok kivételével összes érintett; 35)
Erdőgazdálkodók	Magánerdő tulajdonosok (2)
Vadgazdálkodók	Vadásztársaság (Őrhegy Természetvédelmi és Sportvadász Egyesület)
Egyéb kezelők, szolgáltatók	MOL Nyrt., Észak-magyarországi Regionális Vízművek Rt.
Önkormányzatok	Nagylóc, Rimóc és Szécsény települések önkormányzata
Hatóságok	nevesítve: <ul style="list-style-type: none"> • Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség, • Heves megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága • Nógrád megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága • Nógrád Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság • Pásztói Járási Hivatal Járási Földhivatala • Nemzeti Környezetügyi Intézet Közép-Duna-völgyi Kirendeltsége
Civil szervezetek, köztisztviselők	<ul style="list-style-type: none"> • Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Nógrádi HCS • Őrhegy Természetvédelmi és Sportvadász Egyesület • Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Nógrád megyei Igazgatósága
Helyi lakosság	Az érintett települések lakosai

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

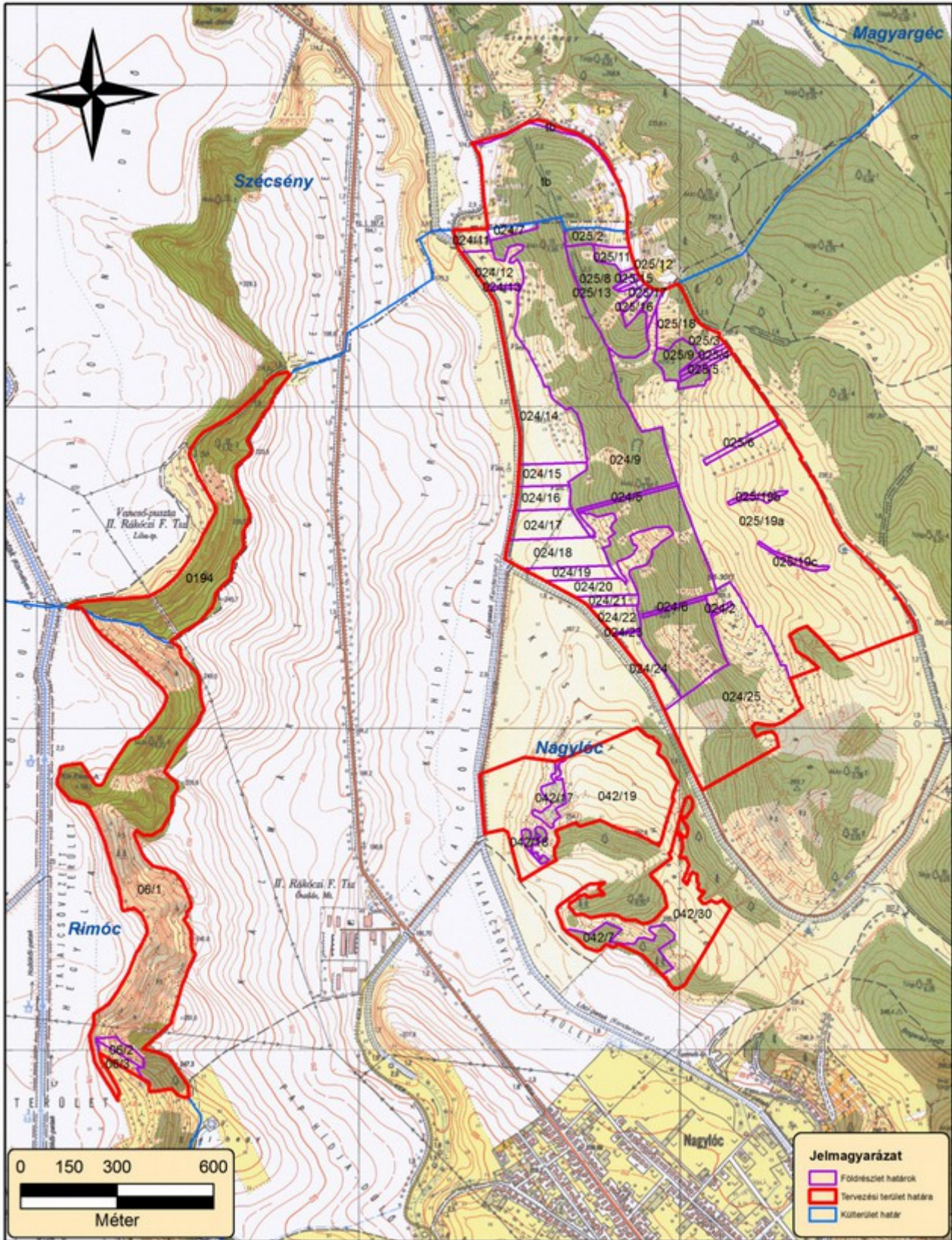
A 3.4.2 pontnál listázott területhasználóktól, kezelőktől és civil szervezetektől írásos tervvéleményt nem kaptunk.

4. Térképek

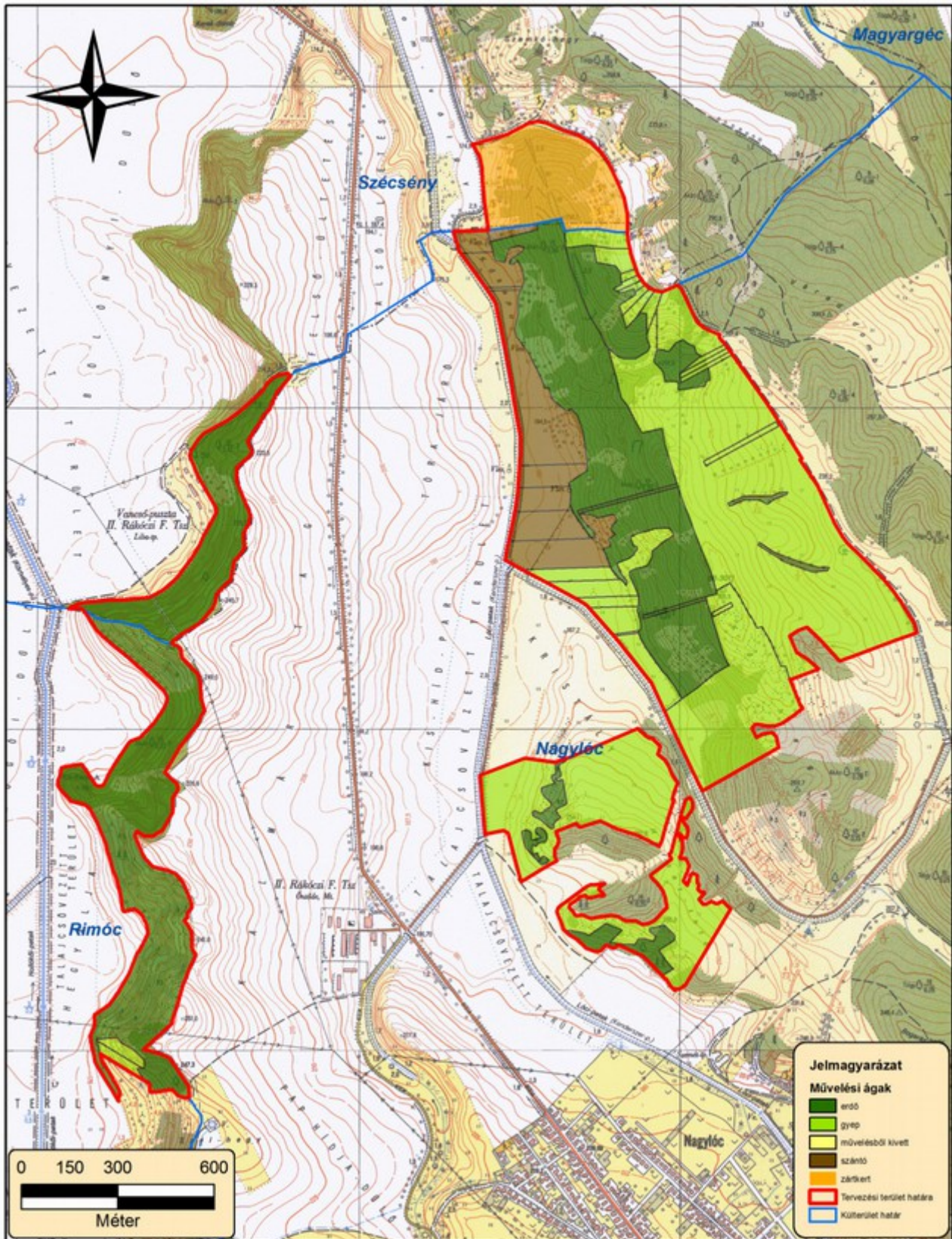
1. ábra: A tervezési terület áttekintő térképe
2. ábra: A tervezési terület ingatlanyilvánítási térképe
3. ábra: A tervezési terület művelési ág megosztási térképe
4. ábra: A tervezési terület erdészeti térképe
5. ábra: A Nemzeti Ökológiai Hálózat térképe
6. ábra: A tervezési terület élőhelytérképe
7. ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura) élőhelytérképe

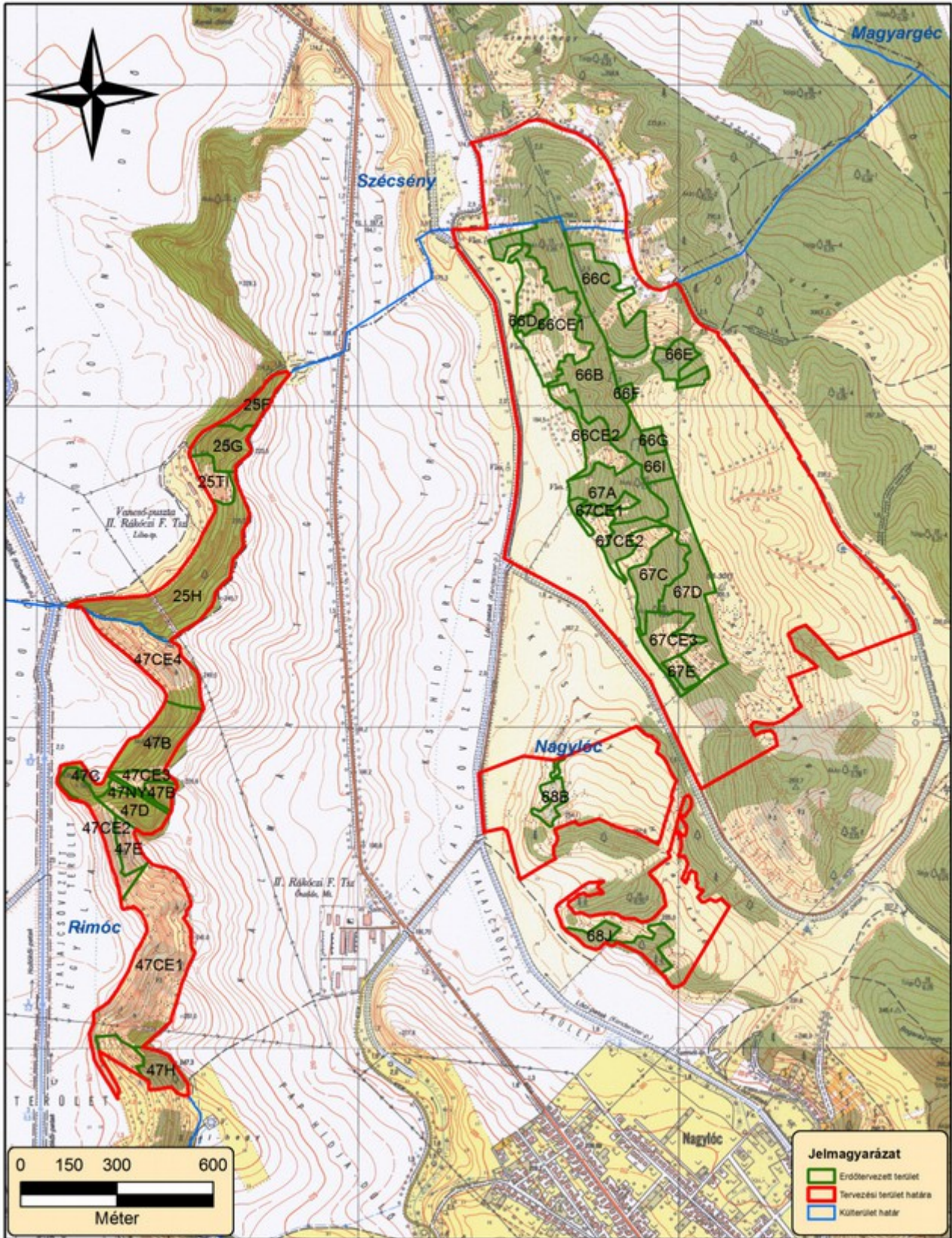
1. ábra: A tervezési terület áttekintő térképe (2014)

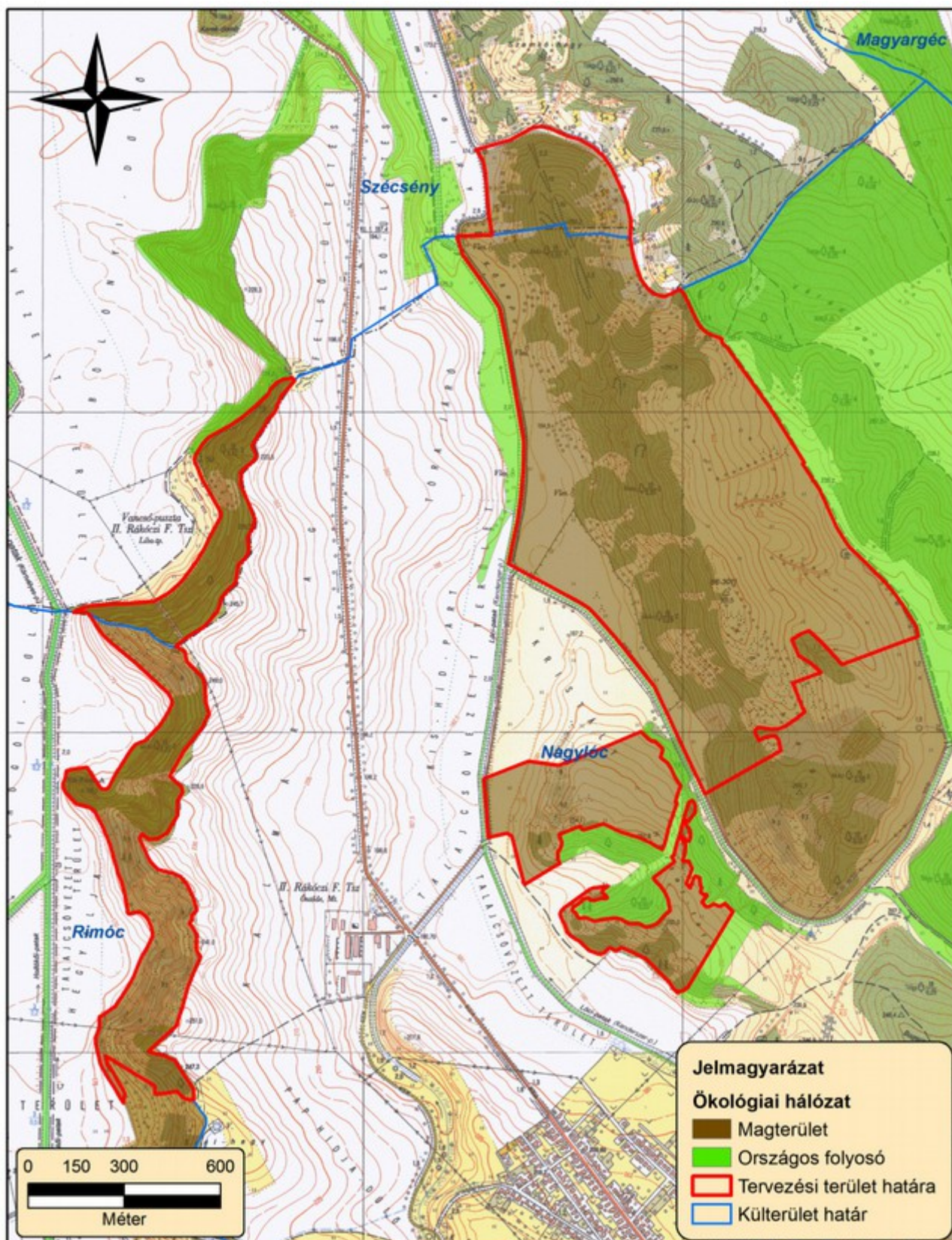
2. ábra: A tervezési terület ingatlanvilvánítási térképe (2014)

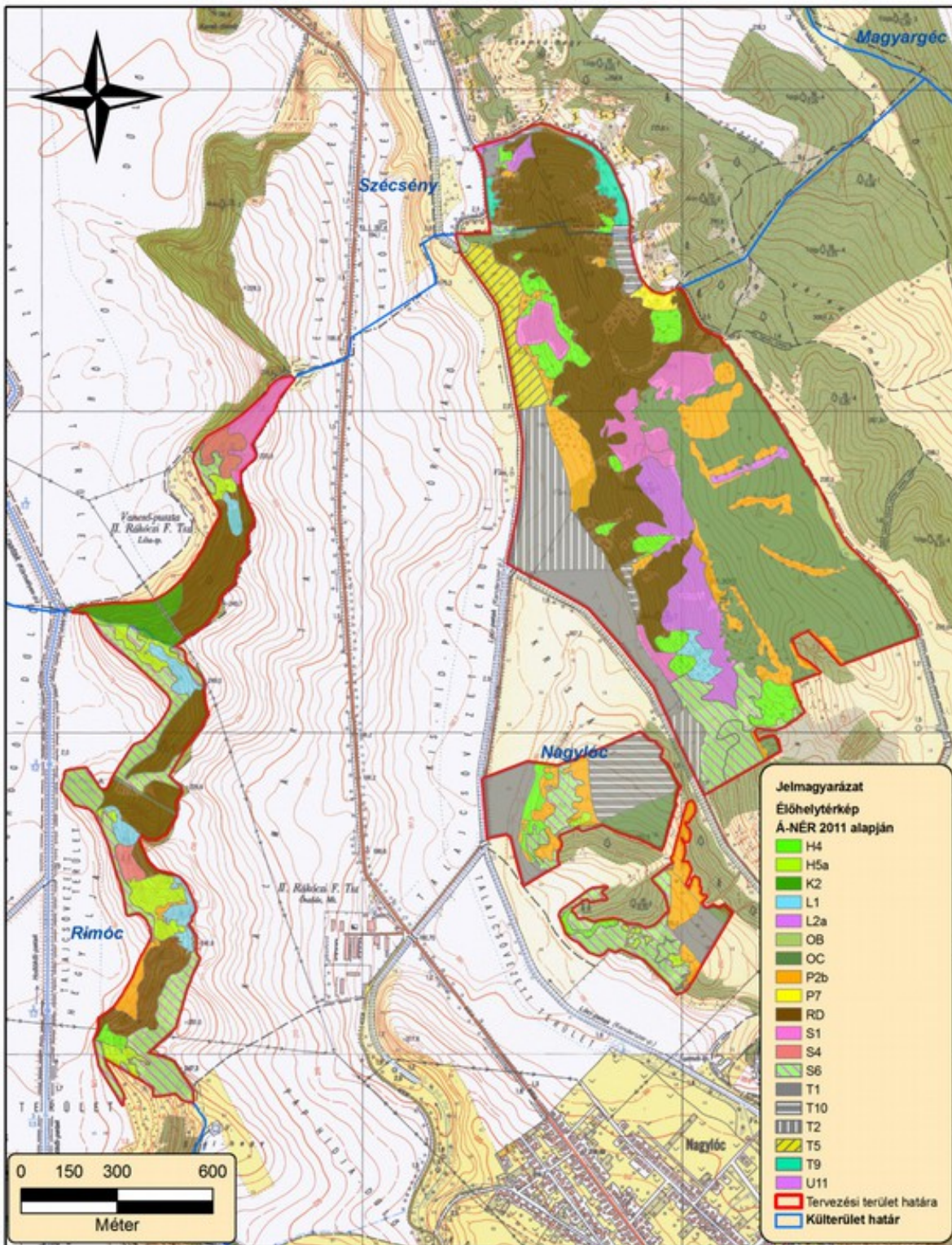
3. ábra: A tervezési terület művelési ág megosztási térképe (2014)

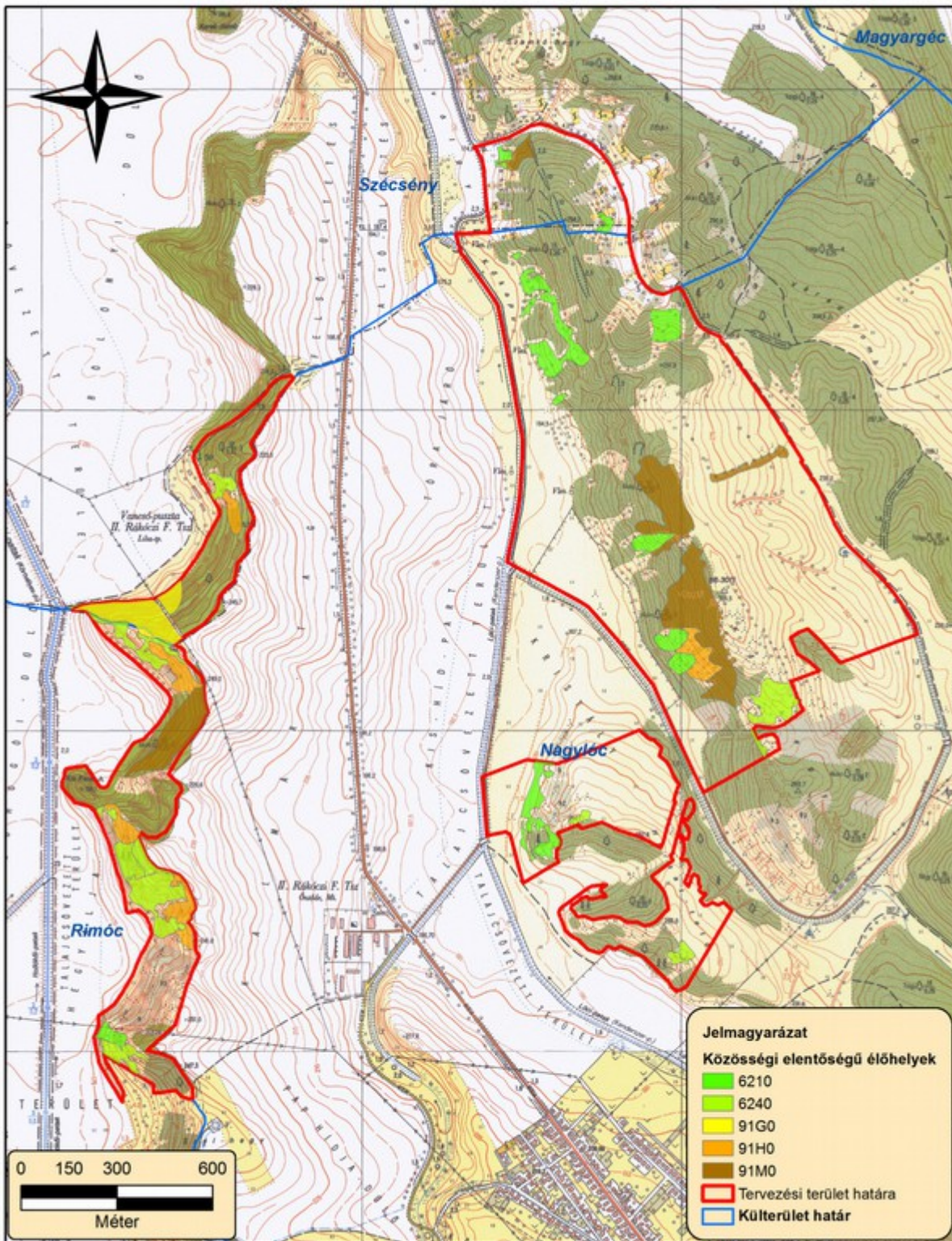
4. ábra: A tervezési terület erdészeti térképe (2014)

5. ábra: Az országos ökológiai hálózat térképe (2014)

6. ábra: A tervezési terület élőhelytérképe. (2014) (H4 - Fél-száraz irtásrétek, száraz magaskórósok és erdőssztyeprétek; H5a - Lössgyepek, kötött talajú sztyeprétek; K2 - Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek; L1 - Mész- és melegkedvelő tölgyesek; L2a - Cseres-kocsánytalan tölgyesek; OB - Jellegtelen üde gyepek és magaskórósok; OC - Jellegtelen száraz-fél-száraz gyepek; P2a - Üde és nedves cserjések; P7 - Ősi fajtájú, gyepes vagy erdőszülő, extenzíven művelt gyümölcsösök; RD - Tájidegen fafajokkal elegyes jellegtelen erdők és ültetvények; S1 - Akác ültetvények; S4 - Erdei- és feketefenyvesek; S6 - Nem őshonos fafajok spontán állományai; T1 - Egyéves, nagyüzemi szántóföldi kultúrák; T2 - Évelő, nagyüzemi szántóföldi kultúrák; T5 - Vetett gyepek, füves sportpályák; T9 - Kiskertek; T10 - Fialat parlag és ugar)

7. ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura) élőhelytérképe.(2014) (6210 - Meszes alapközetű félttermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*); 6240 - Szubpannon sztyeppék; 91G0 - Pannon gyertyános-tölgyesek; 91M0 - Pannon cseres-tölgyesek), 91H0 - Pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*szel)

5. Fotódokumentáció

1. kép: Árvalányhajás sztyepprét (Rimóc)

2. kép: Félzsáraz irtásrétek (Nagylóc)

3. kép: Akácos és melegkedvelő tölgyes (Nagylóc)

4. kép: Félzáraz gyepek magaskórós növényzete (Nagylóc)

5. kép: A piros kígyószisznek régiós szinten is jelentős, erős állománya él a területen (Rimóc)